

פרק א - המעבר לימי הביניים

שימו לב! יש להקפיד לצפות בסרטונים לפני השיעור, על מנת לוודא את מידת התאמתם לתלמידים.

נדידת העמים

פעילות - המחשת "אירוע מתגלגל".

ניתן להמחיש נושא זה על ידי יצירת מסלול על ידי העמדת חלקי דומינו או חלקי משחק אחרים מלבניים/מרובעים אחד אחרי השני.

נשאל את התלמידים: מה יקרה לאחר שנפיל את החלק הראשון על השני? התלמידים יענו כי כל חלק יפיל את הבא אחריו.

נסביר לתלמידים שתופעה זו דומה לאשר התרחש בעת נדידת העמים: פלישת שבט לאזור מסוים, גרמה לבהלה בקרב תושבי המקום וחלקם נסו למקום אחר ולמעשה "דחפו" תושבים אחרים, ואלה בתורם, נסו ו"דחפו" תושבים אחרים עד להתייצבות ולהתיישבות מסודרת של השבטים באזורים מסוימים.

סרטונים

עלייתה ונפילתה של רומא: <https://youtu.be/hPO6hWi9NPc?si=cKBz6W51iNuYSTnH>

זהו סרטון מצוייר הממחיש לתלמידים את התפשטות האימפריה הרומית על ידי מפה וסימון בצבע של האזורים שנכבשו בכל שלב (שימו לב לתיארוך המופיע בצד ימין) ולאחר מכן את נפילת האימפריה הרומית ונסיגתה מהאזורים השונים.

נשאל את התלמידים:

- באיזו שנה היתה האימפריה הרומית בשיא כוחה? אלו יבשות נכללו בשטחי האימפריה?
- באיזו שנה מתחיל כוחה של האימפריה לרדת? אלו אזורים היא "מאבדת" בשלבים הראשונים?
- כיצד הצבעים השונים במפה משקפים את השינויים שהתחוללו בעקבות נדידת העמים?

נדידת העמים: https://youtu.be/mh72dXc_hSw?si=Lu_DicSgdAfXseHT

זהו סרטון מצוייר (מתוך הסדרה "היה היה") המציג את נדידת העמים בצורה קלילה ומחוייכת.

"בין לבין": בעיית תיחומה של תקופה

שמה של תקופה

על מנת להמחיש לתלמידים כיצד שמה של התקופה משקף את היחס לה זכתה מצד ההיסטוריונים, נבקש מהתלמידים לדמיין אמא שמציגה את ילדיה בפני אנשים אחרים בדרך הבאה:

"זהו ראובן, בני הבכור.

זהו דניאל בני הצעיר

והוא שם, זה האמצעי".

נשאל את התלמידים:

- מה ההבדל בין דרך הצגת הבן הבכור והצעיר לבין דרך הצגת הבן האמצעי?
 - איזה יחס של האם מתבטא בהצגת ילדיה בשמותיהם?
 - איזה יחס של האם מתבטא בדרך הצגתו של הילד האמצעי?
 - כיצד הייתם מרגישים לו היו מציגים אתכם כשם שהאם הציגה את בנה האמצעי?
- נסכם את הדיון בכך שעצם העובדה שתקופת ימי הביניים נקראת כך (התקופה שבין לבין) משקפת את יחס ההיסטוריונים אליה כתקופה שולית שלא הטביעה חותם משמעותי.
- נוכל להציע לתלמידים לדון במידת הסכמתם או אי הסכמתם לקביעה זו, לאחר מספר חודשי לימוד בשיעורים על התקופה.
- האם לאחר הלימוד על האירועים שהתחוללו והאישים שחיו ופעלו בתקופה זו, אתם מסכימים לדעת ההיסטוריונים?
 - האם, לדעתכם, קביעה זו נכונה גם לגבי האירועים שהתחוללו והאישים שחיו ופעלו בתקופה זו בעם היהודי? (רש"י, רמב"ם, רמב"ן..)

אירוע משמעותי בחייהם הפרטיים

נשאל את התלמידים: האם גם בחיים שלכם תוכלו להצביע על אירוע מסוים שסימל בעבורכם את המעבר מילדות לבגרות? אם כן, מהו האירוע? הסבירו את חשיבותו בעיניכם.

דרך השיח נוכל לדון בשאלות כגון:

- האם ישנו אירוע אחד, מסוים, שמסמל בעבור כולם את המעבר מילדות לבגרות?
- האם חשיבותו של אירוע מסוים, זהה אצל כולם? מדוע יש אירועים שהם בעלי משמעות וחשיבות מרכזית לאנשים מסוימים ולאנשים אחרים הם חסרי משמעות או בעלי משמעות וחשיבות מועטה?

משחק עמדות - מהו האירוע המכריע?

בפרק מוצגות הצעות שונות שהועלו על ידי היסטוריונים ביחס לאירועים המסמלים את המעבר בין התקופות:

- א. נפילת האימפריה הרומית המערבית בשנת 476 לספירה.
- ב. ראשית התפוררות האימפריה הרומית, עם חלוקתה לשני חלקים (מזרחית ומערבית) בשנת 284 לספירה.
- ג. גלי הפלישה הראשונים של שבטים נודדים לאירופה, שראשיתם במאה השלישית לספירה.
- ד. התנצרות האימפריה הרומית במאה הרביעית לספירה.

נחלק לכל קבוצת תלמידים פתק עם אירוע אחד ונבקש מהם לכתוב טיעונים בעד קביעת אירוע זה כמסמל את המעבר מהעת העתיקה לימי הביניים. כל קבוצה צריכה להציג את טיעוניה בפני כל הכיתה. לאחר מכן, תיערך הצבעה, והקבוצה שתזכה במירב הקולות - היא המנצחת!